

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Dominantní postavení Českých drah a.s. v železniční dopravě

Eva Strouhalová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tématem této diplomové práce je dominantní postavení Českých drah a.s. v železniční dopravě. Teoretická část se zabývá popsáním tržního prostředí, konkrétně srovnáním monopolního a oligopolního prostředí. Je zde uvedena charakteristika Českých drah a. s. Zmíněn je i popis a funkce Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

V praktické části je zaznamenán podíl Českých drah a.s. na trhu. Pomocí analýzy a komparace je zde zpracováno postavení Českých drah a.s. vůči ostatním dopravcům v odvětví. V této části je zahrnut dotazovací aparát, který analyzuje spokojenost zákazníků se službami Českých drah a. s. Připojen je také rozhovor.

Klíčová slova

České dráhy a.s., oligopol s dominantní firmou, železniční doprava, Skupina ČD, osobní doprava, nákladní doprava, konkurence v odvětví, Leo Express a.s., RegioJet a.s.

Železniční doprava má v Českých zemích dlouhou tradici, již od první poloviny 19. století. I přesto že má Česká republika jednu z nejhustších železničních sítí na světě, potýká se železniční doprava s útlumem v přepravě cestujících. V několika posledních letech se hodnoty celkového počtu přepravených osob za rok zvyšují, ale konkurence osobní automobilové přepravy je značná. Železniční doprava má však své kouzlo, je nepostradatelným druhem dopravy a ve srovnání s automobilovou dopravou je šetrnější k životnímu prostředí.

Cílem této práce je rozbor Českých drah, a.s. a jejich dominantního postavení v železniční dopravě. V rámci hlavního cíle jsou rovněž analyzováni největší konkurenti Českých drah, a.s. včetně komparace cenové politiky a počtu najetých vlakových kilometrů. Vedlejším cílem práce je prozkoumání povědomí lidí o firmách v odvětví železniční dopravy. Zjistit, zda si mohou České dráhy i nadále udržet své dominantní postavení z pohledu pravidelného i sporadického zákazníka. Zjistit potřeby zákazníků, které mohou vést ke zkvalitnění služeb. Jsou stanoveny dvě hypotézy: 1. Mají České dráhy, a.s. dominantní postavení v osobní železniční

dopravě? 2. Mohou České dráhy, a.s. udržet své dominantní postavení při zvyšující se konkurenci v železničním odvětví?

Pro zpracování literární rešerše je využita metoda studia odborné literatury o nedokonalé a dokonalé konkurenci. Informace jsou získány z českých i zahraničních materiálů. Aktuální informace o společnosti České dráhy, a.s. a jejích konkurentech v železniční dopravě jsou čerpány z tuzemských internetových zdrojů.

V praktické části je použita metoda deskripce samotné společnosti České dráhy, a.s. a analyzována hospodářská situace Českých drah, a.s. posledních let. Provedena vzájemná komparace poměrů vlakových kilometrů, počtu přepravených osob a tržeb jednotlivých konkurentů dopravců v železniční dopravě. Srovnána je také jejich cenová politika. Dále je použit dotazovací aparát s otázkami zkoumající spokojenost cestujících s železniční dopravou, zejména se službami poskytovanými společností České dráhy, a.s. a také zkoumající povědomí lidí o společnostech v odvětví osobní železniční dopravy. Praktická část byla doplněna i rozhovorem s respondentem pracujícím ve společnosti České dráhy, a.s. Z rozhovoru byly použity v průběhu práce získané poznatky a informace týkající se tématu.

Zhodnocení postavení Českých drah, a.s. zahrnovalo prohloubení znalostí o samotné společnosti České dráhy, a.s., o konkurentech v odvětví a také o současné situaci v osobní železniční dopravě.

Postavení společnosti České dráhy se během let změnilo z monopolního postavení na dominantní. V posledních letech na trh osobní dopravy vstoupily noví dopravci, kteří postupně mění trh. V roce 2011 měli České dráhy, a.s. v osobní dopravě podíl 98,6%, podíl má s nástupem nových konkurentů klesající tendenci. I do tohoto odvětví se dostala konkurence a jejich podíly v odvětví se v posledních letech zvyšují.

Železniční doprava má své **nepostradatelné místo v přepravě** obyvatel České republiky. Stále je jedním z nejvyžívanějších dopravních prostředků po hromadné městské dopravě a po osobní automobilové dopravě. Zejména při výletech má železniční doprava své nenahraditelné místo. Celkem 54% respondentů za tímto účelem využívá železnici. Přesto podíl železniční dopravy v přepravě osob patří k těm nižším. Při porovnání jednotlivých let však počet přepravených osob stoupá. Naopak

počet přepravených osob individuální automobilové přepravy, postupně nelineárně klesá.

Zdravá konkurence je pro České dráhy, a.s. vhodná, jak je možné vidět na trase Praha – Ostrava. Probíhající cenová válka je příznivá pro zákazníka, objevují se nové služby, které se na jiných trasách neobjevují, je poskytován vyšší servis cestujícímu, čistota a prostředí samotných vlaků se zlepšují a v neposlední řadě je vypraveno více spojů než za éry jednoho dopravce.

Českých drah, a.s. by se měli zaměřit na **lepší marketing a propagaci**. Všem jejich cestujícím nejsou známy akční jízdenky, které nabízí. Také služby, které poskytují, nejsou uspokojivé. Úroveň služeb na trati Praha – Ostrava je ve srovnání s ostatními trasami, které České dráhy, a.s. provozují o několik stupňů vyšší, především v pendolinu. Právě ostatní trasy jsou zanedbávány.

Novou cenovou politikou by České dráhy, a.s. přilákaly nové zákazníky nebo alespoň udržely ty stávající. Dvanáct procent dotazovaných respondentů při volbě dopravního prostředku klade největší důraz na finanční úspornost. Skupina zákazníků může být v oblasti hlavního města a okolních oblastí spokojena s cenou jízdného, protože je vlaková doprava přidružena do městské hromadné dopravy. Na trase Praha – Ostrava probíhá cenová válka a zákazníkům zde již ceny klesly. V ostatních městech, především v těch menších, je situace pro zákazníky jiná. Akční jízdenky zde neplatí, ty se vztahují pouze na krajská a okresní města. Pro udržení či získání tohoto segmentu zákazníků je nutná dobrá a přijatelná cena, díky které se cestujícím vyplatí užívat železniční přepravu při své denní potřebě.

Počet přepravených cestujících společností České dráhy, a.s. se v průběhu posledních let zvyšuje a hodnota za rok 2013 je na 169,3 milionů přepravených osob. Z celkové přepravy v železniční dopravě přepraví 97% osob a tvoří tak většinového dopravce pro cestující v železniční dopravě. Leo Express a.s. přepravil 0,8 mil. osob a RegioJet a.s. 1,5 mil. osob za rok 2013. Leo Express a.s. začal ale na trhu působit až v průběhu roku 2012 a až následující rok byl jeho prvním celým rokem v oblasti železniční přepravy. Pro přesnější srovnání úspěšnosti firem a především úspěšnosti Leo Expressu, a.s. jsou nutné výsledky roku 2014. Údaje o přepravě cestujících za poslední rok nejsou doposud zveřejněny, ale obě společnosti si vedou velice dobře dle **vlakových kilometrů**, které jim každým rokem narůstají. RegioJet a.s. měl 0,23%

vlkm v roce 2011, v roce 2013 dosáhl 1,94% vlkm. Leo Express a.s. měl v roce 2011 symbolicky 0,01% vlkm a v roce 2013 již 1,65% vlkm. Obě společnosti tak mají po Českých drahách, a.s. druhou a třetí pozici na výkonech v osobní dopravě. Obě společnosti také postupně získávají nové linky a nové zastávky, čímž se jejich postavení stále zvyšuje.

České dráhy, a.s. mají rok od roku vyšší **tržby**, to dokazuje, že se jim v osobní dopravě daří. Výše tržeb, konkrétně v roce 2013 dosáhla 19,906 miliardy korun. Tato hodnota, která je nejvyšší mezi tržbami všech dopravců osobní dopravy, dokazuje, že mají České dráhy, a.s. dominantní postavení v osobní železniční dopravě. Tržby 2. pololetí roku 2014 nebyly v době tvorby práce známy. Ze získaných informací je předpokládán nárůst tržeb oproti 1. polovině roku. Protože v druhé půlce roku nenastala žádná neočekávaná situace, tržby nebudou mít žádný nepředpokládaný výkyv a měly být vyšší než v roce 2013.

Dle respondentů, kteří na otázku z dotazníku „Jaké zlepšení by respondenti uvítali společnosti České dráhy, a.s.“ nejčastěji odpověděli: **zlepšení v čistotě, v dodržování jízdních řádů a větší finanční dostupnosti jízdenek**. Cestující tedy netouží po wifi připojení, rozsáhlé nabídce občerstvení či po nejnovějších tiskovinách. Samotné České dráhy, a.s. ale nechtějí realizovat všechny služby jako konkurence. Společnost si chce najít své pole služeb, ve kterém bude dobrá. Oblast, ve které by společnost měla vylepšovat své kvality je již zmíněná čistota, dodržování jízdních řádů a levnější jízdenky. Čeští zákazníci chtějí kvalitní, bezpečnou a spolehlivou přepravu za rozumnou cenu. Otázka č. 14: Z jakého důvodu využívá respondent uvedeného dopravce? Potvrzuje, že si cestující železniční dopravy vybírají konkurenční společnost RegioJet a.s. pro své služby poskytované zákazníkovi. Pro České dráhy, a.s. je nutné na trase do Ostravy zachovat kvalitu poskytovaných služeb a umocnit ji přidáním dalších služeb.

Na hypotézy, které byly stanoveny na začátku práce, **je nyní možné odpovědět**. Dle zjištěných dat i dotazovacího aparátu je možné říct, že si České Dráhy, a.s. prozatím své dominantní postavení v nejbližších letech udrží. A není zatím ohroženo. Tržby společnosti v osobní dopravě jsou nejvyšší mezi konkurenty, společnost přepravuje nejvyšší počet osob a také procento vlakových kilometrů je nejvyšší. Pokud ale bude trvat nynější trend klesajících vlakových kilometrů, neupraví svoji

cenovou politiku a České dráhy, a.s. nezmění svůj přístup k zákazníkovi a poskytovanému servisu, je dost pravděpodobné, že bude postavení společnosti ohroženo.

Seznam použitých zdrojů

- FRANK, Robert, H. *Microeconomics and Behavior*. New York: McGraw-Hill, 1991. ISBN 0-07-021870-6.
- HRABÁČEK, Jan: Ústní sdělení. Kancelář náměstka osobní dopravy, České dráhy v Praze. 8. října 2014.
- MUSIL, Petr. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurz*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-207-3.

Internetové zdroje:

- ČD. [online]. Publikováno 2008. [cit. 2015-03-03]. *Pololetní zprávy. Pololetní zpráva Skupiny ČD 2014*. (PDF). Dostupné z WWW: <<http://www.ceskedrahy.cz/pro-investory/financni-zpravy/pololetni-zpravy/-5597/>>
- ČD. [online]. Publikováno 2008. [cit. 2015-03-03]. *Výroční zprávy. Výroční zpráva 2013*. (PDF). Dostupné z WWW: <<http://www.ceskedrahy.cz/pro-investory/financni-zpravy/vyrocnizpravy/-5596/>>
- Szdc.cz. [online]. Publikováno 2014. [cit. 2015-02-28]. *Výsledky hospodaření s ŠZDC. Výroční zpráva za rok 2013*. (PDF). Dostupné z WWW: <<http://www.szdc.cz/o-nas/vysledky-szdc.html>>